

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Henrici Canisi[i] Noviomagi, Belgæ, Jn Academia
Ingolstadiensi SS. Canonum Profess. Ordinarii & Primarii,
Opera Quæ De Ivre Canonico Reliqvit**

Canisius, Heinrich

Coloniae Agrippinae, 1662

In Cap. Constitutus 4.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62169](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62169)

quorum una est, quod transactio generalis siue liberatio non extendatur ad ea, quæ dolo subtracta sunt, *text. in l. Tres fratres 35, D. De pactis & in l. Non solum 9, §. penult. D. De liberat. leg.* ne scilicet simplicitas remittenti damnoſa sit, & malitia alteri lucrosa, contra *l. 1, circa pr. D. De pactis* Is enim dolus in proposita specie præsumitur, ex eo, quod uxor avunculi non antea gestaverit jocalia, quam post transactionem initam. Altera ratio est, quod generali liberatione non veniunt ea, quæ vindicari possunt ratione domini, *l. Aurelio 20, §. fin. & l. Aurelius 28, §. Mavia D. De liberat. leg.* Siquidem transactio, siue generalis illa liberatio tantum pertinet ad personales obligationes contractas ratione tutelæ & curæ, non verò ad res, quæ propria actione, veluti rei vindicatione, à tutore vel curatore peti possunt, *d. §. Mavia*; nisi de his nominatim transactum esset.

Quare ex his est observanda limitatio textus nostri duplex, *d. l. Sub pretextu*. Prior est, quod non obstat transactio generalis, quando transigentis res aliqua dolo interversa est. Posterior, quod non pertineat ad res, quæ ad transigentem spectant domini ratione, quando scilicet de obligatione personali est transactum. Tertia est, ubi reus, per se vel per alium instrumentis subtractis, quibus veritas argui potest, transactionem extorserit. Licet enim transactio valeat mero jure, doli tamen exceptio vel de dolo actio, si prior actio

sublata sit, datur adversus transigentem, *l. Sub pretextu instrumenti 29, C. eod.* Ubi verò transactio ex falsis instrumentis facta est, eatenus rescinditur per restitutionem in integrum, quatenus facta est prætextu instrumentorum falsorum, *l. pen. C. eod. tit.* In minore xxv. annis obrentum est, ut is adversus transactionem qualemcumque, etiam tutoris vel curatoris auctoritate factam, petere possit restitutionem in integrum, dummodò se læsum probaverit, *sic C. Si adversus transact. Cætera non persequor causâ brevitatibus, sed consulantur Jason & Alciat. in d. l. Sub pretextu specierum.*

Porrò quod in fine hujus Decretalis subjicit *S. Pont. Cui si quid forte &c.* ex eo quaesitum fuit, an si Papa vel Imperator actum aliquem confirmaverit, adiectâ clausulâ, suppleendo omnem defectum, si quis forte intervenerit, dicatur supplere & suppleendo tollere omnem omninò defectum. Et Resp. Panormit. *hic num. 5.* ex sententia Specular. & Archidiaconi, quod tantummodò dicatur supplere defectum solemnitate juris, non autem defectum inhabilitatis personarum, vel alium defectum naturalem: veluti si transactum sit de eo, cujus transigens capax esse non potest, vel si furiosus, amens, vel minor xxv. annis solus transfegerit: nam nisi sit Princeps de his omnibus informatus, prædictâ clausula ad defectum solemnitate juris solummodò restringetur.

In Cap. Constitutus 4.

SUMMARI A.

1. Transactio super beneficio Ecclesiastico improbatâ.
2. Transigentes in casu h. cap. cur non priventur beneficiis.
3. Cessio seu renunciatio gratuita auctoris.

HAC Decretali improbatâ transactio de beneficio Ecclesiastico, eo quod contineat speciem simoniæ. Similis textus exstat in *c. Super 8. eod.* Cum enim transactio non procedat, nisi dato aliquo, vel retento, vel promisso, *l. Transactio 38, C. De transact. professio* relinquatur, eum, qui jus beneficii, quod spirituale est, *d. c. Super*, alteri remittit, receptâ vel promissâ retemporalis, incidere in notam simoniæ, per hunc text. & *c. 5, inf. De rer. permut.* Idque ad id verum est, ut nequidem inter litigantes conveniri possit de beneficio Ecclesiastico, ut, uno refundente alteri expensas,

alter à lite discedat, *c. Cum pridem 4, sup. De pact.* nisi ab eo, qui jus verum in beneficio habet, alteri injustè litiganti aliquid doneatur, ut liti cedat; nam hoc illi permissum est, redimendæ vexationis causâ, *c. Dilectus 28, inf. De simonia.*

Sed quaesitum est, cur uterque propter transactionem non privetur beneficio, per textum in *c. In sinuatus 13, inf. De simonia.* Imò nec eos audiri conveniebat propter propriam turpitudinem, quia allegans suam turpitudinem non est audiendus, *c. Inter dilectos 8, inf. De donat. l. Cum professarius 4, C. De revocandis donat. & l. Transactio finita 30, C. De transact.* Sed Respondet ex Innoc. Joan. ab Imola *hic*, quod in casu hujus cap. non constabat de vera simonia; nam fieri poterat, quod alter jus suum, quod habuit, justè redemerit propter vexationem: ac proinde, rescissâ transactione, quæ prima fronte speciem simoniæ continebat, siquidem

non tantum à malo, sed etiam à specie mali abstinendum est, *c. Clm ab omni in pr. inf. De detra & honest. Cleric.* jubet S. Pont. causam utrimque cognosci.

3 Cæterum nihil prohibet, quin unus litigantium alteri amicablem cedere possit, *d. c. Super.* Sed tunc videtur ob stare reg. Beneficium Ecclesiasticum non posse licite sine institutione canonica obtineri, *c. 1. De R. l. in 6.* Verum Resp. Panor. & Imol. *in d. c. Super.* quod gratuita illa cessio sive remissio non quidem titulum det, sed tantum efficiat, ut is, qui movet litem, liti renuntiet tamquam jus non habens. Neque enim eâ supe-

rioris, veluti Episcopi, auctoritate opus est, cum text. *in d. c. Super.* eius non meminerit; nisi, ut rectè ibi monet Panorm. alter per cessionem vel gratuitam renuntiationem dimitteret beneficium à se possessum. Nam non potest possessor quoquo modo beneficium dimittere absque superioris auctoritate, *c. Admonet 4. sup. De renuntiat.* Præterea observandum, judicem ex suo officio, conservandæ pacis & utilitatis causâ, litem de beneficio Ecclesiastico ita posse componere, ut uni beneficium assignetur, alteri verò quid annuum ex redditibus eiusdem beneficii, *juxta formam c. Nisi 21. inf. De præbend.*

In Cap. ult.

SUMMARI A.

1. Iudicis officium est litigantes inducere ad concordiam sive transactionem.
2. An indistinctè hoc possit iudex.
3. Conjugii sacramentum quatenus sit apud infidelos.
4. 5. Iudex modum pœnæ statuere ex quibus causis possit.
6. Iudex in casibus jure non decisus tenetur sequi aequitatem.

TRia potissimum hoc Cap. continentur. Primum, quod iudex litigantes ad concordiam sive transactionem commovere debeat. Alterum, quod possit iudex interdum severitati juris detrudere, hoc est, moderari pœnam à jure constitutam, pro statu scil. imperii, & multitudine inspectâ excedentium sive delinquentium. Tertium est, quod in casibus expresso jure non decisus teneatur iudex servare æquitatem, semper in humaniorem partem declinando.

1 Quod ad primum attinet, notandum est, quod ad iudicis officium pertineat, non solum causas decidere secundum juris regulas, sed & inducere litigantes, ut inter se de lite transigant, vel aliter eam componant. Ita Panorm. & Avancias, *hic;* non obstante, quod rex noster utatur verbo, *poterit,* quod alias necessitatem non iniicit, sed potestati & arbitrio iudicis relinquit, *l. Non quidquid 40. D. De judic.* Et hoc non solum iudex agere debet ante litem inchoatam, sed & in progressu iudicii, post audita partis utriusque jura. *per text. in c. 1. in fine inf. De mutuis petit.* Ratio est, quia iudicis est lites, quantum fieri potest, diminuere, *l. Quidam existimaverunt 21. D. Si certum pet.* Non ta-

men potest iudex præcisè partes compellere ad transigendum, cum nemini invito jus suum auferri debeat, *l. 4. §. si quis condemnatus D. De re judic. & c. Indultum De reg. juris in 6.*

Sed quærit hic Panorm. an iudex indistinctè possit bonâ conscientia inducere litigantes ad transigendum. Et Resp. ex sententia Joan. Andreæ, quod non possit, si iam causam perspectam habeat, ne quod uni reverà competit, alteri attribuat, contra justitiam; præterquam si circumstantiæ personarum aliud suaserint. Quid enim si sententiæ executio sit futura difficilis, propter potentiam condemnandi? Quid si condemnandus appellare velit, & appellatio dubia, sumptuosa, aut diuturna futura sit? utique non malè fecerit iudex, si transactionem suadeat.

Quod si causa transactionem non admittat, iudex omnimodò abstinere debet à transactione, cum id frustra facturus sit: veluti in matrimonio, quod semel legitime contractum transactione partium dirimi non potest, *per h. text.* Quos enim Deus coniunxit, homo non separet, *c. per xxxii. q. 2.* Similiter si illegitimè, id est contra sacros Canones, est contractum, transactione partium non potest convalescere, *c. Non debet 8. inf. De consang. & affinit.* Ubi tamen in matrimonio nullum subest canonicum impedimentum, transactio pro matrimonio valet, tamquam per transactionem matrimonium redintegratum sit, *arg. c. 2. inf. De despons. clandest.* veluti si inter duos, in quibus nullum est legitimum impedimentum, de matrimonio litigetur, an contractum sit, mulier verò, quæ matrimonium negat, transigat, accepta dote

F

à viro,